

İslam Düşüncesinde Tasavvufi Yorumlar

Kişinin ahlakını güzelleştirmek ve geliştirmekle uğraşırlar.

Tasavvuf: İslam dininin temel ilkelerine dayanarak ahlaki güzelleştirmek ve kişiyi manevi eğitimden geçirmek için ortaya çıkan yorumlara denir.

Tasavvufi yorumlar;

- Anadolu, Balkanlar ve Orta Asya'da
- Ahmet Yesevi, Abdulkadir Geylani Mevlana, Hacı Bektaş Veli, Ahi Evran gibi şahsiyetlerle İslam dininin yayılmasına katkı sağlamıştır.

Tasavvufi yorumlar; Hoşgörü, sevgi, saygı gibi değerlerin yayılmasında öncülük etmişlerdir.

Âyin: Tarikat mensuplarının ve Alevî-Bektaşî zümrelerin belli usuller çerçevesinde yaptıkları dinî tören ve zikir. Tasavvuf ehlinin sohbet ve semâ meclislerinde görülen vecde gelme ve devran (raks, semâ) etme hallerine de denir. Bunların kişiyi Allah'a yakınlaştırdığına inanılır.

Erkan: Yol, yordam, yöntem anlamlarına gelir. Tasavvufun ilk çıktığı dönemlerden beri bir kimsenin izlemesi gereken Sufilik yol ve yöntemleridir.

Tasavvufî Yorumlar Nasıl Ortaya Çıkmıştır?

- ✓ Peygamberimizin vefatından sonra İslam topraklarının genişlemesi ve fetihlerin etkisiyle Müslümanlar zenginleşti.
- ✓ Bu durumun sonucunda İslam dünyasında lüks ve gösteriş arttı.
- ✓ Bunu farkedenden bazı İslam alimleri, Hz. Peygamber'in ve sahabelerin dönemindeki hayat tarzına tekrar dönülmesi konusunda eğitici ve öğretici çalışmalar yaptılar, görüşler sundular.
- ✓ Bu görüşler; dünya malının büyümesine kapılmamak, mal zenginliği yerine gönül zenginliği, nefsi terbiye etmek gibi Kur'an ahlakında yer alan ilkelerdi.
- ✓ Zamanla bu görüşler doğrultusunda tasavvufi yorumlar oluştu.

Spot Bilgiler

Dikkat

Tasavvufla ilgili mezhepler ahlaki konuları işleyen din anlayışlarıdır. İslamın kökeni imandır; gıdası ibadettir; ürünü-sonucu ise ahlaktır anlayışını esas alarak özellikle ahlaki yücelmenin iman ve ibadetlerin nihai sonucu olduğunu savunurlar.

Püf Noktası

Din anlayışındaki farklılıklar insanların dini gereklerini yaşamalarında kolaylık sağlamıştır. Din anlayışındaki farklılıkları ortaya çıkaran etkenler insanın yapısı, çağın koşulları, anlama ve bilgi düzey farklılıkları, farklı toplum ve kültürlerin etkisidir.

Biliyor musunuz?

Peygamberimizin din anlayışındaki farklılıklarla ilgili olarak "Ümmetimin ihtilafı (görüş çeşitliliği) rahmet, (farklı görüşler nedeniyle) ayrılık ve çatışmaları ise azaptır, dediğini biliyor muydunuz?"

Yesevilik - Kadirlik

Yesevilik: Hoca Ahmet Yesevi'nin düşünceleri etrafında oluşmuş tasavvufi yorumdur.

Özellikleri;

- ✓ İnsanı sevmek önemlidir.
- ✓ Rızıkı helal yollardan kazanmak önemlidir.
- ✓ Yoksula yardım etmek erdemdir.
- ✓ Misafir ağırlamak erdemli davranıştır.
- ✓ Herkese şefkatle davranmak gerekir.

Kadirlik: En büyük tasavvufi tarikatlardan biridir. Abdülkadir Geylani'nin düşünceleri çevresinde onun takipçileri tarafından 12.yy'da kurulmuştur.

Müminin âdeti önce düşünüp sonra konuşmaktır. Münafık ise önce konuşur, sonra düşünür. (Abdülkadir Geylani)

Kadirlik

Asya, Balkanlar,
Orta Doğu,
Afrika'ya kadar
yayılmıştır.

Kadirlikte en önemli görev: Yoksulların hizmetine koşmaktır.

Kıssadan Hisse

Abdülkadir annesinden helallik alıp ilim tahsil etmek için Bağdat'a giden bir kervana katıldı. Eşkiyalar kervanın yolunu kestiler ve herkesten değerli eşyasını aldılar. Çocuk olduğu için onu aramadılar, sadece kendisinde para olup olmadığını sordular. Çocuk annesinin elbisesine dikiği cepteki parayı işaret etti onlara. Haramiler şaşkındı. Liderleri, küçük olduğu için onu hırpalamadıkları halde niçin kendisinde para olduğunu söylediğini sordu. Çocuk: "Sizden korkuyorum ama yalan söyleyip Allah'ın rızasını kaybetmekten daha çok korkuyorum." dedi. 10 yaşlarındaki çocuğun bu erdemli davranışı karşısında çok etkilenen hırsızların lideri ağlamaya başladı ve tevbe etti. Herkesin parasını ve malını geri dağıtıp gittiler. İşte bu olaydaki çocuk büyüdü ve asırlara ışık tutan Abdülkadir Geylani oldu.

Not Alalım

Nakşibendilik ve Mevlevilik

Muhammed Bahauddin Nakşibend'in temel usullerini belirlediği bir manevi terbiye sistemidir. Onun adına nispet edilerek "**Nakşibendilik**" diye anılmaktadır.

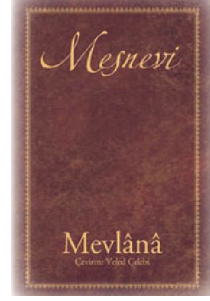
- ✓ Kişinin Allah'ı çok anması esastır.
- ✓ Kuran ve Sünnete sıkı bağlılık esastır.
- ✓ Kalbi kötü düşüncelerden arındırmak, gönlünde Allah'tan başkasına yer vermemek en önemli ilkesidir.
- ✓ Türkistan Anadolu Hindistan'da yayılmıştır.

linmektedir.

Mevlevilik: Kurucusu Mevlana'dır. Mevlevilik; tamamen sevgi ve hoşgörü üzerine kurulmuş tasavvufi yorum biçimidir. Hazreti Mevlâna, yaradana gönül veren, bütün dünyadaki yaratıkları yaradandan ötürü sevmeyi ve bizlere sevgiden söz etmeyi öğreten ünü çağları aşmış mutasavvıftır. Şems-i Tebrizi'den etkilendiği bi-

Sema: Mevlevi dervişlerinin ney, kudüm, rebap gibi çalgılar ve ilahiler eşliğinde kollarını iki yana açıp dönerek yaptıkları ayine denir.

Mesnevi adlı eserinde Mevlana, insana dürüst, cömert, çalışkan, alçak gönüllü olmayı tavsiye etmiştir. İnsana hırstan ve kibirden uzak durmasını tavsiye etmiştir.

17 Aralık tarihi Mevlana'nın ölüm yıl dönümüdür. Mevlana, kendi ölüm yıl dönümü için "Şeb-i Aruz" kavramını kullanmıştır. Bu kavram "Düğün Gecesi" anlamına gelir ve sevdiğine kavuşmayı ifade eder.

Su pis bir adama: "Ey pis adam koş bana gel ki seni temizleyeyim." dedi.

Pis adam: "Sudan utanıyorum." dedi.

Su bunun üzerine: "Eğer utanırsan nasıl temizleneceksin, bu pislik benim dışımda nasıl temizlenir." dedi. (**Mevlana**)

Not Alalım

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Alevi-Bektaşilik

Alevilik: Hz. Ali'yi seven, sayan ve ona taraftar olan kişiye denir.

Bektaşilik: Hacı Bektaş Veli'ye bağlı olan ve onun yolundan gidenlerin oluşturduğu düşüncenin adıdır.

Hacı Bektaş Veli, Anadolu ve Balkanlarda İslam'ın yayılmasına öncülük etmiştir. Hz. Ali, Oniki İmam ve Hacı Bektaş Veli'nin görüşleri dile getirilmiştir. Amacı, İslam'ın ahlak prensiplerinin insanlar arasında yaygınlaşmasını sağlamaktır.

Muharrem: Yasaklanan, haram kılınan kutsal olan, saygı duyulan şey anlamlarına gelir. Muharrem, hicri takviminin ilk ayıdır. Ayrıca İslam'dan önce Araplarda savaşmanın yasak olduğu dört aydan biridir. Ayrıca Muharrem'in 9, 10 ve 11. günlerinde oruç tutmak sünnet kabul edilmiştir. Muharrem ayının onuncu günü de Aşûre günüdür.

Muharrem orucu: Anadolu'daki Alevi-Bektaşî geleneğinde de muharrem ayının ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bu düşünceye mensup olanlar muharrem'in ilk on iki gününü oruç tutarak geçirirler. Hz. Hüseyin

ve aile fertlerinin Kerbela'da aç ve susuz bırakılmasından dolayı ortaya çıkmıştır. Alevi - Bektaşiler bu oruç süresince su içmez, kurban kesmez, eğlence yapmazlar. O günlerde ağıtlar yakılır, mersiyeler, nefesler okunur.

Hızır orucu: Alevi inancında genellikle her yıl 13 Şubat'ta başlayan ve 3 gün süren oruçtur. Hz. Hızır'a adanan bu oruç ardından Hızır Cemi yapılır, oruç boyunca geleneksel olarak Alevi köylerinde sazlar çalınır, deyişler söylenir.

Cem: Bir araya gelmek demektir. Cemi; dede yönetir. Cemler eskiden dergahlarda, meydan evi denilen yerlerde gerçekleşirdi. Şehirleşmeyle beraber cemevi denilen mekanlarda gerçekleştirilmeye başlandı.

Not Alalım

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cem çeşitleri: Düşkünlükten kaldırma cemi, dardan indirme cemi, Abdal Musa cemi

Cemevi: Ayin-i cem erkânının yapıldığı, “yol, adap ve erkân yeri”dir. Bektaşilerde ise cemevinin fonksiyonunu “Meydan evi” adını verdikleri mekan üstlenmiştir. Cem erkanında on iki hizmet bulunmaktadır. 1- Mürşid-Pir, 2- Rehber, 3-Gözcü, 4- Zakir, 5- Süpürgeci(Ferraşçı), 6- Çerağcı (Delilci), 7- Sakkacı, 8- Niyazcı-lokmacı-kurbancı, 10- Meydancı-pervaneci-semahçı, 11- Peyikçi, 12- Kapıcı

Düşkün: Alevilik-Bektaşilikte birbiri ile kūs olan, bir başkasının hakkını çiğneyen, zarar veren davranışlarda bulunan kimselere denir.

Razılık ve Kul hakkının sorulması: Üzerinde kul hakkı bulunan kimse- nin ceme gir-

mesi uygun bulunmaz.

Kul hakkı bulunanlar dar meydanına çıkar ve hakkı olandan helallik ister. Kul hakkı varsa sahibine iade

edilir. Buna Razılık ve Kul hakkının sorulması denir.

Semah: Ceme katılanların manevi coşku halinde kendilerinden geçerek ilahi aşkla ayakta dönmele- ridir.

Müşahiplik (Yol Kardeşliği): Evli olan iki kişinin aileleriyle birlikte dedenin huzurunda kurban keserek hayat boyu yol kardeşi olmaya söz vermesine denir.

Bektaşilerde müşahiplik kavramının karşılığı “**ikrar ve nasip alma**”dır. Bu kavramın çıkış noktası Ensar ve Muhacir kardeşliğidir.

Görgü cemi: Müsahip olan kişi yılda bir dedenin huzuruna gelir. Verdiği sözlerin yerine getirilip getirilmediği sorulur. Cevaplar alındıktan sonra helallik alınır. Buna görgü cemi denir.

Dârdan indirme cemi: Ölen kişinin, yakınları aracılığıyla geride kalanlarla helalleşmesi, onların rızasını alması temeline dayalı bir cemdir.

İkrar cemi: Alevilik yoluna girmenin, Aleviliğe bağlı olmanın, bu yolu en iyi şekilde devam ettirmenin sözünün alındığı cem ayinidir.

Not Alalım

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Abdal musa cemi: Kurban kesip çevreye dağıtılan cem ayinidir. Her yıl sonbaharda küskünlerin barıştırılması amacıyla yapılır.

Gülbenk: Gül sesi,bülbül şakıması anlamına gelir. Alevi-Bektaşilikte duanın adına denir. Gülbenk; Allah'a sığınma ve ondan af dilemedir.

Gülbenk ve dualar: Bismişah Allah Allah diyerek başlar. Dede Kuran ayetlerini okurken Besmeleyle başlar.

Ocak kültürü: Alevilerde sofraya, ocak, yemek ya da lokma kavramları kutsal kabul edilir. Alevilerde Ocak kutsaldır. Ocak sadece yemek pişirilen yer olarak kabul edilmez. Aynı zamanda soy anlamında kullanılır. Bu açıdan "Ocak" hiç sönmemelidir. Bu açıdan ocağa yemek artığı ve pislik atılmaz. Ocağın ateşi hiç söndürülmez.

Lokma dağıtma: Aleviler değişik törenleri için lokma dağıtırlar. Lokmada amaç kimin ne getirdiğine bakılmaksızın, her canın getirdiğinin ortaklaşa ye-

nilmesidir. Burada rızalık esastır. Çünkü Alevi toplumu bir rızalık toplumdur. Herkesten olanağına göre alır ve herkese ihtiyacına göre yeniden dağıtır.

Lokma duası: Bismişah. Hak, Muhammet, Ali. Lokmalarınız kabul ola. Muratlarınız hâsıl ola. Yardımcınız Hızır ola. Bir lokmanız bin belaya karşı gele. Hak dergâhına yazılmış ola. Lokma sahipleri niyetlerine vasıl ola. Dil Bizden nefes Hünkârı Pir'den ola. Gerçeğe Hû. Mümine Ya Ali

El ele, Hakka ikrarı: Aleviler, var olmanın koşullarını kurmuş oldukları dairesel örgütlenme zinciri ile sağlaya gelmişlerdir. Topluluk, yani talipler pirlere; pirlere de mürşitler ocağına bağlıdır. Bu sisteme "el ele, el Hakka" uygulaması denilmektedir.

"Bism-i Şah Allah, Allah! Geldiğiniz yoldan, durduğunuz dârdan, çağırduğunuz pirden şefaata göresiniz. Dârlarınız, divanlarınız kabul ola, muratlarınız hâsıl ola. Hakk'ın dergâhına yazılmış ola. Dârına durduk Ya Allah! YaAllah! Ya Allah!.. Divanına durduk Ya Muhammed! Ya Muhammed! Ya Muhammed!.. Keremine sığındık Ya Ali! Ya Ali! Ya Ali!..."

Not Alalım

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....